

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

**INFORMACIJOS APIE ASMENIS, SIEKIANČIUS EITI AR
EINANČIUS PAREIGAS VALSTYBĖS AR SAVIVALDY-
BĖS ĮSTAIGOJE AR ĮMONĖJE, TAIP PAT ASMENIS,
KURIUOS Į PAREIGAS EUROPOS SĄJUNGOJE AR
TARPTAUTINĖSE INSTITUCIJOSE TEIKIA LIETUVOS
RESPUBLIKA, PATEIKIMAS**

Mokymo medžiaga

Vilnius, 2017

Projektas „Viešojo sektoriaus įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas antikorupcinės aplinkos kūrimo ir korupcijos prevencijos priemonių vykdymo srityse“
Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0003

Mokymų medžiaga parengta pagal mokymų programą „Informacijos apie asmenis, siekiančius eiti ar einančius pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje ar įmonėje, taip pat asmenis, kuriuos į pareigas Europos Sąjungos ar tarptautinėse institucijose teikia Lietuvos Respublika, pateikimas“ P (VT)-17/5. Mokymų programos organizatorius: VšĮ „Galimybių plėtra“

Mokymo medžiagos rengėjai:

1. Eglė Kavoliūnaitė-Ragauskienė, el. p. egle.kavoliunaite@gmail.com, tel. +370 618 30599.
2. Tomas Šedbaras, el. p. tomas@sedbaras.lt, tel. +370 687 59086.
3. Petras Ragauskas, el.p.: petras.ragauskas@gmail.com tel.: +370 699 53546.

Mokymo medžiagos apimtis: 8 akademinės valandos.

TURINYS

1. Informacijos apie asmenį instituto atsiradimo aplinkybės ir paskirtis.....	4 psl.
2. Informacijos apie asmenį instituto teisinis kontekstas.....	6 psl.
3. Asmenų kategorijos, dėl kurių yra pareiga ir dėl kurių yra teisė kreiptis į STT pagal KPI 9 ir 9 ¹ str. nuostatas.....	8 psl.
4. Subjektai ir jų įgalinti asmenys, privalantys ir turintys teisę pateikti prašymą STT ir gauti surinktą informaciją.....	11 psl.
5. STT renkamos ir pateikiamos informacijos turinys (skirtumai nuo teisės aktuose numatytų specialių nepriekaištingos reputacijos reikalavimų), nepriekaištingos reputacijos, asmens patikimumo, lojalumo valstybei samprata, požymiai, reikšmė	13 psl.
6. Informacijos apie asmenų, einančių pareigas, pateikimo ypatumai.....	17 psl.
7. Prašymo STT pateikti informaciją apie asmenį pildymas ir pateikimas.....	17 psl.
8. Pagal KPI 9 ir 9 ¹ str. iš STT gautos informacijos panaudojimas.....	18 psl.
9. Asmens teisės susipažinti su STT pagal KPI 9 ir 9 ¹ str. pateikta informacija įgyvendinimo ypatumai.....	20 psl.
10. STT informavimas apie priimtą sprendimą neskirti asmens į pareigas (atleisti iš pareigų).....	22 psl.
11. Pareigybių, į kurias prieš skirdama asmenį įstaiga ar įmonė pateiks rašytinį prašymą STT, sąrašų sudarymas ir jų skelbimas viešai (interneto tinklalapiuose).....	22 psl.
12. Žinių patikrinimas.....	23 psl.
13. Literatūra	23 psl.

1 TEMA. Informacijos apie asmenį instituto atsiradimo aplinkybės ir paskirtis. Trukmė – 0,5 ak.val.

Paskaita (0,5 ak.val.)

Informacijos apie asmenį instituto esmė

Asmenį į pareigas priimančys subjektai privalo užtikrinti, kad į pareigas būtų priimti ir tas pareigas eitų tik joms tinkami asmenys. Galima išskirti du pagrindinius asmens tinkamumo tam tikroms pareigoms tinkamumo aspektus: **dalykinis tinkamumas** (žinios, įgūdžiai, patirtis ir pan.) bei vadinamasis **moralinis tinkamumas** (siejamas su galimų pažeidimų riziką apibūdinančia asmens reputacija).

Asmens moralinis tinkamumas tam tikroms pareigoms nėra universalus, tačiau iš esmės visai valstybės tarnybai (bet ne visam viešajam sektoriui) taikomas nepriekaištingos reputacijos reikalavimas: **jei asmuo negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos, jis negali eiti ir valstybės tarnautojo pareigų** (žr. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTI) 3¹ str.). Tiesa, konkretūs teisės aktai, priklausomai nuo asmens einamų pareigų arba atliekamų funkcijų pobūdžio, nustato nevienodus reikalavimus asmens nepriekaištingai reputacijai (išskirtiniai reikalavimai gali būti taikomi, pavyzdžiui, statutiniams tarnautojams arba teisėjams).

Vis dėlto, skirtinga situacija esant konkurso ir ne konkurso būdu užimamoms pareigoms. Konkurso pareigų valstybės tarnybos atveju – tik įstatyme esančių nepriekaištingos reputacijos statusą paneigiančių aplinkybių buvimas diskvalifikuoja asmenį (jei jų nėra – laimėjus konkursą negalima nepaskirti). Kitų konkurso būdu užimamų pareigų (ne valstybės tarnybos) atveju situacija analogiška, tik priklauso nuo konkrečioms pareigoms taikomų teisės aktais įtvirtintų pareiginių reikalavimų. Kitiems darbuotojams, kurie pareigas užima ne konkurso būdu, paradoksaliai galima taikyti griežčiausius reikalavimus (pretendentą vertinantis asmuo gali iš esmės bet kokiai neigiamai informacijai suteikti jam priimtina svorį).

„Aiškindama šią nagrinėjamai bylai aktualią teisės normą, kolegija pirmiausia pažymi, kad joje yra pateiktas baigtinis atveju, kai asmuo negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos, sąrašas, kuris negali būti plečiamas ar plečiamai interpretuojamas, nes priešingu atveju būtų pažeisti Valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnyje įtvirtinti ir viešojo administravimo subjektams privalomi pagrindiniai valstybės tarnybos įstatymo viršenybės ir teisėtumo principai. Kalbant apie Valstybės tarnybos įstatymo 31 straipsnį, pažymėtina ir tai, kad laikantis konstitucinių teisinės valstybės bei teisinio tikrumo principų nėra galima ir toleruotina situacija, kai vienos iš svarbiausių žmogaus vertybių – nepriekaištingos reputacijos – aiškinimas viešojo administravimo srityje nebūtų tiksliai apibrėžtas įstatymo lygmeniu, t. y. kad toks aiškinimas priklausomai nuo tam tikrų, nors ir pakankamai svarbių, aplinkybių būtų paliktas viešojo administravimo subjekto (šiuo atveju atsakovo) diskrecijai. Tam tikri sugriežtinti reikalavimai asmeniui, pretenduojančiam užimti tam tikras pareigas valstybės tarnyboje, gali būti nustatyti tik pareigybių, kurias užimti yra siekiama, aprašyme, tačiau negali būti taikomi asmens atžvilgiu laisvai ir plečiamai aiškinant įstatymo nustatytus tokio pobūdžio reikalavimus. Priešingu atveju būtų pažeisti ne tik paminėti teisinės valstybės ir teisinio tikrumo principai, bet ir žmogaus lygybės prieš įstatymą principas (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014-07-02 nutartį administracinėje byloje Nr. A143-1105/2014)“.

Instrumentiniu požiūriu – tai įrankis į pareigas priimančių subjektų rankose; įrankis, kuris suteikia galimybę priimti tinkamus sprendimus formuojant personalo politiką. Tik vienu atveju jis susijęs ir su tam tikru jų diskrecijos (t. y. tų subjektų kompetencijos dalimi esančių sprendimų priėmimo laisvės) apribojimu, o kitu – vien tik įrankis tinkamam turimų įgaliojimų realizavimui (kai nėra aiškių diskvalifikuojančių kriterijų).

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT) šiame procese yra ne tiek tiesiogiai suinteresuotas asmuo, kiek į pareigas skiriančio ar abejonių dėl pareigas einančio asmens turinčio subjekto pagalbininkas.

Tiesa, pati STT savo vaidmenį asmenų priėmimo į tam tikras pareigas kontekste suvokia gana plačiai: „*Specialiųjų tyrimų tarnyba, įgyvendindama Korupcijos prevencijos įstatymo nuostatas, siekia, kad į viešojo sektoriaus institucijas (valstybės ir savivaldybių įstaigas, kitus viešojo administravimo subjektus) neįsidarbintų abejotinos reputacijos asmenys, kad būtų sumažinti korupcijos viešojo sektoriaus institucijose mastai ir kad tai taptų pagrindu skaidresnei visuomenei kurti*“ (Antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas, p. 109). Taigi, bendresniame kontekste STT save mato ne vien kaip techninį paslaugos (informacijos) teikėją.

Šią STT poziciją (tik nesiejant su koku nors jos išskirtinumu tarp visų kitų kriminalinės žvalgybos subjektų) pagrindžia ir sisteminė Lietuvos Respublikos Korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – KPI) analizė. Antai KPI 9 str. 5 d. nustatyta, kad „*Specialiųjų tyrimų tarnyba, kriminalinės žvalgybos subjektai ar kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos, žvalgybos institucijos turimą šio straipsnio 2 dalies 9 punkte nurodytą įslaptintą informaciją į pareigas asmenį skiriančiam ar paskyrusiam subjektui gali pateikti ir savo iniciatyva*“.

Informacijos apie asmenį instituto paskirtis ir tikslai

Vertinant sistemiškai, atrodo, kad informacijos apie asmenį instituto **paskirtis – sudaryti prielaidas, kad darbui į viešojo sektoriaus institucijas nebūtų priimami asmenys, kuriems būdinga padidinta korupcijos rizika.**

Paskirtį galima detalizuoti dviem tikslais:

- 1) siekiu **įvertinti asmens patikimumą** ir
- 2) su juo susijusiu siekiu **mažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę** valstybės / savivaldybės įstaigose / įmonėse.

Kaip ypatingas informacijos apie asmenį institutą apibūdinantis ir paskirtį atskleidžiantis atributas paminėtinas jos teikimo operatyvumas: informaciją apie asmenį Specialiųjų tyrimų tarnyba pateikia ne vėliau kaip per 14 kalendorinių dienų nuo rašytinio prašymo pateikti informaciją apie asmenį gavimo dienos. O pirminę informaciją turinčios institucijos, įstaigos ir įmonės turimą informaciją ir (ar) duomenis Specialiųjų tyrimų tarnybai privalo pateikti ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas nuo Specialiųjų tyrimų tarnybos prašymo pateikti informaciją ir (ar) duomenis gavimo dienos, o jei būtina ir įmanoma, – nedelsdamos.

Informacijos apie asmenį institutas bendrame valstybės taikomų korupcijos prevencijos priemonių kontekste

Be informacijos apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje ar įmonėje, arba apie asmenį, kurį į pareigas Europos Sąjungos ar tarptautinėse institucijose teikia Lietuvos Respublika, pateikimo, paminėtinos šios korupcijos prevencijos priemonės (KPI 5 str.):

- 1) korupcijos rizikos analizė;
- 2) kovos su korupcija programos;
- 3) teisės aktuose įtvirtinto ar teisės aktų projektais numatomo teisinio reguliavimo poveikio korupcijos mastui vertinimas (teisės aktų ar jų projektų antikorpucinis vertinimas);
- 4) informacijos pateikimas valstybės tarnautojų ir juridinių asmenų registrams;
- 5) visuomenės švietimas ir informavimas;
- 6) nustatytų korupcijos atvejų pavišimas (aptarti santykį su nuasmenintomis nutartimis).

Informacijos apie asmenį instituto naudojimas privačiame sektoriuje

Naudojimas gana paplitęs finansinėse institucijose (bankai, draudimo bendrovės, investiciniai fondai etc.) ir kai kuriose kitose srityse. Priimant į darbą naudojimas teisiniu požiūriu gana paprastas, nes nėra praktiškai jokių formalių garantijų dėl įdarbinimo. Sudėtingiau šiuo pagrindu asmenis atleisti iš darbo, nes potencialaus teisinio ginčo atveju atsiranda poreikis atskleisti informacijos, kuri neretai gauta balansuojant ant teisėtumo ribos, šaltinius (arba remiamasi nepakankamai aiškiai pagrįstomis prielaidomis). Bet dažnu atveju įmones gelbsti tokių asmenų noras apriboti informacijos viešinimą ir su juo susijusią reputacinę riziką bei susitarimas dėl „tylaus konflikto išsprendimo“ (valstybės tarnyboje toks sprendimo būdas iš esmės nepriimtinas).

2 TEMA. Informacijos apie asmenį instituto teisinis kontekstas. Trukmė – 0,5 ak.val.

Paskaita (0,5 ak.val.)

Informacijos apie asmenį instituto santykis su kitais informacijos gavimo šaltiniais

Informacijos apie asmenį institutas ypatingas keliais aspektais. Visų pirma, jis (bent tam tikra apimtimi) sietinas su **privalomu** į tam tikras pareigas priimamų asmenų įvertinimu. Antra, jis susijęs su tam tikra kompetentingos institucijos „logistine“ **pagalba** surenkant visą teisiškai reikšmingą informaciją.

Pažymėtina, kad daugeliu atvejų informaciją iš tiesų galėtų surinkti patys į pareigas skiriantys subjektai ar jų įgalioti asmenys, tačiau tokiu atveju kiltų ir tikro ar tariamo užmaršumo grėsmių, kai į tam tikra informacija disponuojančias institucijas nebūtų kreipiamasi; taigi STT įpareigojimas atlikti tokį tarpininko vaidmenį tik iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti perteklinis: vykdydama šią funkciją STT ne tik racionalizuoja procesą, panaikina prielaidas tyčia ar dėl neapsižiūrėjimo nesurinkti visos reikiamos informacijos, bet ir betarpiškai akumuliuoja visą informaciją apie svarbiausias pareigas užimančius asmenis, o rizikingesniais atvejais ateityje gali skirti didesnę dėmesį į pareigas paskirtiems asmenims, dėl kurių pastebi tam tikrų korupcinių rizikų.

Vis dėlto, tais atvejais, kai neprivaloma kreiptis į STT, asmenis į atitinkamas pareigas skiriantys subjektai gali netgi patys tiesiogiai neteikdami užklausų naudoti įvairių valstybinių registru duome-

nis (pavyzdžiui, iš pretendentų reikalaujant teistumo pažymų) arba naudodamiesi VTĮ 3 str. 3 d („Valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmens įstatymų nustatytais atvejais privalo, o kitais atvejais (gavęs duomenų, keliančių pagrįstą abejonių dėl asmens atitikties nepriekaištingos reputacijos reikalavimams) turi teisę motyvuotu rašytiniu prašymu kreiptis į teisėsaugos, kontrolės ir kitas institucijas, įstaigas ar įmones, kad šios pateiktų apie tokį asmenį jų turimą informaciją. Institucijos, įstaigos ir įmonės tokią informaciją turi pateikti ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas nuo prašymo pateikti tokią informaciją gavimo dienos, jeigu teisės aktai nenustato kitaip“).

Kurį laiką racionalia informacijos apie kriminalinius kaltinimus rinkimo priemone buvo teismų sprendimų paieška ir peržiūra. Deja, pastaruoju metu skelbiami tik nuasmeninti teismų sprendimai, tad šis būdas praktiškai nebenaudotinas.

Kita vertus, galima naudotis tokiais informacijos gavimo šaltiniais kaip buvusių darbdavių, kolegų ir pavaldinių apklausa. Tiesa, šis būdas turi paslėptų grėsmių: asmuo gali būti tiek dėl įvairių motyvų (pavydas, kerštas, nenoras prarasti gerą darbuotoją etc.) apkalbamamas, tiek ir nutylima apie jo trūkumus (arba iš asmeninio palankumo, arba siekiant jo išėjimo į kitą darbovietę).

Informacijos apie asmenį instituto sąsajos su žmogaus teisėmis (į privatumą, į teisingą procesą etc.)

Vienas problemiškesnių informacijos apie asmenį aspektų – žmogaus teisių (pirmiausia teisės į privatumą bei teisės pasirinkti darbą) pažeidimo grėsmė.

KPI yra įdėti tam tikri saugikliai.

Antai numatyta, kad „Jeigu kyla abejonių dėl apie asmenį surinktos ar pateiktos informacijos pagrįstumo, Specialiųjų tyrimų tarnyba savo iniciatyva ar į pareigas asmenį skiriančio ar paskyrusio subjekto prašymu privalo atlikti tokios informacijos patikrinimą“ (KPI 9 str. 9 d.).

Įstatyme taip pat numatyta, kad „Į pareigas asmenį skiriantis ar paskyręs subjektas šiame straipsnyje nustatyta tvarka pateiktą informaciją gali naudoti tik priimdamas sprendimą dėl asmens tinkamumo siekiamoms pareigoms ar tarnybinės (drausminės) nuobaudos skyrimo. Į pareigas asmenį skiriantis ar paskyręs subjektas šiame straipsnyje nustatyta tvarka gautos informacijos apie asmenį negali perduoti tretiesiems asmenims, išskyrus Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytus atvejus“ (KPI 9 str. 11 d.).

Be to, „į pareigas asmenį skiriantis subjektas, įvertinęs šiame straipsnyje nustatyta tvarka pateiktos informacijos visumą ir priėmęs sprendimą neskirti asmens į pareigas, privalo per 3 darbo dienas asmenį su pateikta informacija supažindinti pasirašytinai, išskyrus tą jos dalį, kurioje yra įslaptinta informacija“, o „mažareikšmiai, atsitiktiniai faktai ar aplinkybės negali būti pagrindas priimančiam sprendimui neskirti asmens į pareigas“ (KPI 9 str. 12 d.). Pažymėtina, kad mažareikšmių, atsitiktinių faktų ar aplinkybių kategorija reikšmingiausia tais atvejais, kai kalbame apie ne valstybės tarnybą (t. y. tais atvejais, kai arba nėra labai aiškiai apibrėžtas nepriekaištingos reputacijos turinys, arba ji bent formaliai nelaikoma būtina sąlyga pareigoms užimti).

Remiantis konstitucine garantija savo teises ginti teisme, asmuo priimtą sprendimą neskirti į pareigas gali skųsti teismui (ir darbo ginčų komisijai), o įstatymais numatytais atvejais – hierarchine tvarka.

KPI 9 str. 14 d. Specialiųjų tyrimų tarnybai, kriminalinės žvalgybos pagrindinėms institucijoms, kriminalinės žvalgybos subjektams, žvalgybos institucijoms, į pareigas asmenį skiriantiems ar paskyruosiems subjektams įtvirtinta bendro pobūdžio pareiga užtikrinti, kad asmens duomenys, gauti KPI 9 str. nustatyta tvarka, būtų tvarkomi ir saugomi Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

Vis dėlto bene didžiausių sunkumų kelia atvejai, kuomet sprendimas grindžiamas neviešo pobūdžio (paslapties statusą turinčia) informacija. Tokiais atvejais teisė į teisminę gynybą realiai yra gerokai apribota (nes su atitinkama informacija negali susipažinti ir veiksmingai gintis ne tik pats asmuo, bet ir jo advokatas ar kitas teisėtas atstovas). Nepaisant to, kad teismų praktikoje neviešo pobūdžio informacijos naudojimas teismo procese pripažįstamas iš esmės suderinamu su Konstitucijoje įtvirtintais žmogaus teisių apsaugos standartais, įtampa tarp jų yra akivaizdi ir vengtina.

3 TEMA. Asmenų kategorijos, dėl kurių yra pareiga ir dėl kurių yra teisė kreiptis į STT pagal KPI 9 ir 9¹ str. nuostatas. Trukmė – 1 ak.val.

Paskaita (0,5 ak.val.)

Skirtumai tarp asmenų, dėl kurių skyrimo ir teikimo privaloma kreiptis į STT, taip pat asmenų, dėl kurių toks kreipimasis yra galimas, bet nebūtinai

Privaloma raštu kreiptis į STT ir prašyti pateikti informaciją apie asmenį, kai:

- 1) jį į pareigas skiria:
 - (a) Respublikos Prezidentas;
 - (b) Seimas;
 - (c) Seimo Pirmininkas;
 - (d) Vyriausybė;
 - (e) Ministras Pirmininkas;
- 2) jį rengiamasi skirti:
 - (a) viceministru;
 - (b) ministerijos kancleriu;
 - (c) savivaldybės administracijos direktoriumi arba jo pavaduotoju;
 - (d) prokuroru;
 - (e) valstybės ar savivaldybės įstaigos vadovu arba jo pavaduotoju;
 - (f) valstybės ar savivaldybės įstaigos padalinio vadovu arba jo pavaduotoju (taikoma struktūriniam padaliniui, nesančiam kitame struktūriniame padalinyje);
 - (g) strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčios valstybės įmonės arba akcinės bendrovės arba nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės vadovu arba jo pavaduotoju;
 - (h) valstybės ar savivaldybių įmonės, kurioje valstybei ar savivaldybei priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 50 procentų balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, vadovu arba jo pavaduotoju.
- 3) jį Vyriausybė siūlo į pareigas Europos Sąjungos ar tarptautinėse teisminėse ir kitose institucijose.

Pažymėtina, kad kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų, žvalgybos institucijų vadovų ar jų įgaliotų asmenų nurodymu informacija apie asmenis, kuriuos jie skiria į pareigas, kriminalinės

žvalgybos subjektuose, kriminalinės žvalgybos pagrindinėse institucijose ar žvalgybos institucijose, renkama savarankiškai. Pirminę informaciją turinčios institucijos, įstaigos ir įmonės (KPI 9 str. 3 d.) turimą informaciją ir (ar) duomenis privalo nedelsdamos pateikti kriminalinės žvalgybos subjektų, kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų ar žvalgybos institucijų vadovams.

Kaip žinia, esant tarnybinei būtinybei, karjeros valstybės tarnautojas gali būti **perkeltas** į kitas – aukštesnes, žemesnes ar tos pačios kategorijos karjeros valstybės tarnautojo pareigas toje pačioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, kitoje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje, esančioje toje pačioje ar kitoje gyvenamojoje vietoje (Valstybės tarnybos įstatymo 18 str.). Tačiau KPI nenumatytos išimtys dėl asmenų, kurie jau eina vienokias ar kitokias pareigas, kuriuos jau patikrino STT ir kurie siekia eiti (būti paskirti laikinai eiti, būti perkelti) į kitas KPI 9 straipsnio 6 dalyje nurodytas pareigas. Šiuo požiūriu kreipimasis formaliai yra būtinas. Dar daugiau. Formalų būtinumą papildoma ir ta aplinkybė, jog per laiką, kuris praėjo nuo ankstesnio informacijos apie asmenį pakeitimo, situacija galėjo pasikeisti. Žinoma, kyla klausimas ar tokioje situacijoje nederėtų vadovautis protingumo principu ir, jei nuo informacijos pateikimo praėjo tik kelios savaitės ar mėnesiai, tuščiai negaišinti nei STT, nei savo laiko. Tačiau tokiu atveju siūlytume bet kuriuo atveju kreiptis į STT ir nurodyti minėtą aplinkybę. Jei STT nuspręstų, kad dėl praėjusio itin trumpo laiko naujas patikrinimas neprasmingas, ji apie tai informuotų į pareigas priimančią subjektą. Tokiu atveju būtų išvengta grėsmės, kad sprendimas dėl priėmimo į pareigas turės jo panaikinimą galinčių sukelti procedūrinių ydų.

Iš esmės tas pats taikytina KPI 9 straipsnio 6 dalyje numatytiems asmenims, į pareigas priimtiems **sprendimu sukeisti karjeros valstybės tarnautojų pareigas**, tad ir tokiu atveju derėtų kreiptis į STT dėl informacijos pateikimo.

Norint skirti asmenį laikinai eiti KPI 9 straipsnio 6 dalyje nurodytas pareigas, taip pat kyla pareiga kreiptis į STT dėl informacijos pateikimo. Tačiau čia reikėtų daryti skirtumą: jei tokį asmenį laikinai (dėl kasmetinių atostogų, trumpalaikės ligos, komandiruotės) pavaduoja kitas asmuo, į STT kreiptis nereikia. Tuo tarpu jei toks asmuo atleidžiamas ar kitu pagrindu nustoja ejęs pareigas ir iš karto neskelbiamas konkursas šioms pareigoms užimti arba numatomos ilgos (daugiau nei mėnesį trunkančios) paskyrimo į pareigas procedūros, taip pat jei numatomas ilgalaikis laikinai nesančio asmens pavadavimas (pavyzdžiui, pavaduojant vaiko priežiūros atostogų išėjusį ar su ilgalaikio gydymosi perspektyva susijusią traumą patyrusį arba atitinkama liga susirgusį asmenį), derėtų kreiptis į STT prašant pateikti informaciją apie pavaduoti paskirtą asmenį.

Galima raštu kreiptis į STT ir prašyti pateikti informaciją apie asmenį, kai:

KPI tiesiogiai neįtvirtina teisės kreiptis į STT prašant pateikti informaciją apie bet kurį skiriamą asmenį. KPI 9 str. 1 d. bendrai įtvirtinamas informacijos pateikimo institutas bei šio instituto paskirtis, o KPI 9 str. 6 d. nurodomi atvejai, kuomet rašytinis prašymas STT pateikti informaciją yra privalomas. Šiuo požiūriu būtų galima interpretacija, jog dėl kitų asmenų skyrimo į pareigas STT informacijos apskritai neteikia.

Vis dėlto interpretavimas, esą nepaisant abejonių dėl asmens tinkamumo užimamoms pareigoms kreiptis į STT galima tik taikant KPI 9 str. 6 d., būtų sunkiai pateisinamas KPI įtvirtintų informacijos apie asmenį instituto tikslų požiūriu (įvertinti asmens patikimumą ir mažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę valstybės ar savivaldybės įstaigose ar įmonėse). Taigi, sistemiškai aiškinant KPI, tenka daryti išvadą, jog kreiptis į STT galima dėl bet kurio asmens skyrimo į pareigas, jei tik tam

tikra informacija gali būti svarbi priimant sprendimą dėl asmens priėmimo į pareigas. Būtent tokią interpretaciją taiko ir STT (plg. „*STT pateikia informaciją apie asmenį, siekiantį eiti pareigas, kai yra gautas asmenį į pareigas skiriančio subjekto rašytinis prašymas, nors prašymo pateikimas STT nėra privalomas*“, Antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas, p. 110), kurios praktika liudija, jog teikiama informacija ir skiriant į pareigas KPI 9 str. 6 d. nenurodomas asmenis.

Tarkime dėl Europos Sąjungos investicijas administruojančios valstybės įsteigtos viešosios įstaigos arba savivaldybei priklausančios poliklinikos savarankiško struktūrinio padalinio vadovo, taip pat mokyklos direktoriaus pavaduotojo paskyrimo į STT dėl informacijos pateikimo kreipiamasi privalomai (pagal KPI 9 str. nuostatas). Tačiau šių įstaigų vadovai turi teisę kreiptis į STT dėl pretendento į projektų vadovo, gydytojo, mokytojo, bibliotekininko, vairuotojo, valytojo ar kito mokyklos darbuotojo pareigas.

Beje, reikia pastebėti, kad kreipiantis į STT ir prašant pateikti informaciją apie asmenis, dėl kurių skyrimo prašyti informacijos neprivaloma, nėra reikalaujama specifiskai motyvuoti ir pagrįsti šį prašymą. Dar daugiau. Laikantis Specialiųjų tyrimų tarnybos 2013 m. vasario 5 d. įsakymo Nr. 2-36 „Dėl prašymų Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai pateikti informaciją apie asmenį pagal Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymą formų patvirtinimo“ patvirtintų formų struktūros, atitinkamų motyvų ir pagrindimo netgi nėra kur įrašyti.

Kuomet nederėtų kreiptis pagal KPI 9 str. nuostatas

Kreiptis prašant pateikti informaciją apie asmenį pagal KPI 9 str. nuostatas nederėtų, jei pretenduojamos užimti pareigos nesusiję su korupcijos rizikomis. Dėl jau dirbančių asmenų nederėtų kreiptis, jei jie neatitinka KPI 9 str. 6 d. įtvirtintų kriterijų arba nėra specifinių argumentų bei motyvų, pagrindžiančių abejones dėl asmens integralumo.

Siekiant be reikalo nepažeisti asmenų teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą bei STT neapkrauti pertekliniu darbu, rekomenduojama prašant informacijos į STT paprastai kreiptis tik dėl atrinktų kandidatų, t. y. jau pasibaigus atrankai, laimėjus konkursą eiti pareigas ir pan.

Beje, konkursų į valstybės tarnybą atveju ši taisyklė buvo netgi formalizuota, Lietuvos Respublikos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Aprašo 64² nustatant, jog „Valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (Žin., 2002, Nr. 57-2297) 9 straipsnyje nustatytais atvejais ir tvarka priėmęs sprendimą kreiptis į kompetentingą valstybės instituciją dėl informacijos apie asmenį, siekiantį eiti pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje, į šią instituciją ***kreipiasi ne anksčiau kaip po 3 darbo dienų ir ne vėliau kaip po 6 darbo dienų po konkurso pabaigos***“. Vis dėlto, 2015 m. lapkričio 2 d. įsigaliojus pakeitimams, ši nuostata buvo pakoreguota ir galiojančios Aprašo redakcijos 78 p. numatoma, kad „Valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsnyje nustatytais atvejais ir tvarka priėmęs sprendimą kreiptis į kompetentingą valstybės instituciją dėl informacijos apie pretendenta, siekiantį eiti pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje, į šią instituciją ***kreipiasi ne vėliau kaip po 6 darbo dienų nuo konkurso pabaigos***“.

Taigi, teisiškai nebūtų laikoma pažeidimu, jei dėl asmens informacijos būtų prašoma dar iki konkurso. Jei asmuo yra vienintelis pretendentas, išankstinis kreipimasis būtų ir absoliučiai pagrįstas.

Pareigos kreiptis į STT nesilaikymo pasekmės (sprendimui, priimtam asmeniui ir institucijai)

KPI 9 str. 8 d. numatyta, kad rašytiniai prašymai STT turi būti pateikiami prieš asmenį skiriant į pareigas, o į pareigas asmuo gali būti paskirtas, tik gavus ir įvertinus informaciją iš STT (jeigu kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų, žvalgybos institucijų vadovų ar jų įgaliotų asmenų nurodymu savarankiškai renkama informacija apie asmenį, kurį jie skiria į pareigas, toks asmuo gali būti paskirtas tik surinkus ir įvertinus šio straipsnio 2 dalyje nurodytą informaciją).

Jei nustatoma, kad į KPI 9 str. 6 d. numatytas pareigas asmuo priimtas arba į KPI 9¹ str. numatytas pareigas kandidatūra pateikta negavus arba neįvertinus informacijos iš STT (įskaitant atvejį, kuomet prašymas STT pateikiamas asmenį jau priėmus į pareigas), paskyrimas į pareigas laikytinas teisiškai ydingu ir atsiranda pagrindas jį naikinti arba paties atitinkamą sprendimą priėmusio subjekto, arba hierarchine tvarka, arba teismo keliu. Tiesa, atsižvelgiant į paskirto asmens teisėtų lūkesčių bei proporcingumo principus (ypač jei informacija apie asmenį buvo gauta vėliau), sprendimo priimti į pareigas panaikinimas nėra visais atvejais neišvengiamas.

Praktiniai užsiėmimai (0,5 ak.val.)

Diskusijai pasiūlomi keli skirtingo sudėtingumo atvejai, dėl kurių (pareigos kreiptis buvimo ir, jos nesant, kreipimosi pagrįstumo) mokymų dalyviai pateikia savo poziciją.

Į pareigas numatoma skirti Respublikos Prezidento patarėją.

Į pareigas numatoma skirti pagal įstaigos struktūrą jokiai padaliniui nepriskirtą vyr. finansininką.

Į pareigas numatoma skirti Vyriausybės kanceliarijos valytoją.

Darbuotojo sutuoktiniui pareiškiami įtarimai dėl korupcinės nusikalstamos veikos.

4 TEMA. Subjektai ir jų įgalinti asmenys, privalantys ir turintys teisę pateikti prašymą STT ir gauti surinktą informaciją. Trukmė – 0,5 ak.val.

Paskaita (0,5 ak.val.)

Kokie subjektai yra kompetentingi kreiptis į STT ir gauti surinktą informaciją

Pagal KPI 9 str. 6 d. prašymą pateikti informaciją pasirašo į pareigas asmenį skiriantis subjektas ar jo įgaliotas asmuo. Tuo atveju, jei prašymą pateikti informaciją pasirašo į pareigas asmenį skiriančio subjekto įgaliotas asmuo, būtina pateikti dokumento, kuriame būtų išdėstyti įgalinimai pateikti prašymą STT, patvirtintą kopiją.

Specifiškai išskiriama, kad prašymą STT pateikti informaciją apie asmenį, kurį į pareigas skiria Seimas, pasirašo Seimo Pirmininkas ar jo įgaliotas asmuo, o apie asmenį, kurį į pareigas skiria Vyriausybė, – Ministras Pirmininkas ar jo įgaliotas asmuo.

Prašymą pateikti informaciją apie kandidatą į Europos Komisijos narius, Audito Rūmų narius, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo narius, Regionų komiteto narius, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto narius, taip pat apie kandidatą į teisminių ir kitokių tarptautinių institucijų pareigūnus Specialiųjų tyrimų tarnybai pateikia Ministras Pirmininkas ar jo įgaliotas asmuo.

KPI nereglamentuoja, kas pasirašo prašymą apie asmenį, kurį į pareigas skiria savivaldybės taryba (meras, kitaip nei Seimo Pirmininkas ar Ministras Pirmininkas, nėra įstatymu įgaliotas *ex officio* pasirašyti tokį prašymą). Todėl kreiptis turėtų arba pati Taryba, arba tam ji turėtų konkrečiai įgalioti tam tikrą asmenį (tiesa, remiantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 20 str. 2 d. 2 bei 4 p., šie įgaliojimai merui gali būti suteikti atitinkamos savivaldybės tarybos veiklos reglamentu). Analogiška taisyklė taikoma ir kitais atvejais, kuomet į pareigas asmenį skiria kolegiali institucija (pavyzdžiui, įmonės / įstaigos taryba arba valdyba).

Atskirai reglamentuoti atvejai, kuomet, skiriama į valstybės įmonės ar savivaldybės įmonės valdybą ir į valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo renkama kolegialų priežiūros ar valdymo organą. Tokiu atveju kreipimasi pasirašo „valstybei atstovaujanti institucija“ (t. y. akcijų valdytojo vadovas, valstybės įmonės savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos vadovas arba savivaldybės administracijos direktorius) (žr. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo 10 str. 9 d. ir Lietuvos Respublikos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 631 „Dėl Kandidatų į valstybės įmonės ar savivaldybės įmonės valdybą ir kandidatų į valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo renkama kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Kandidatų į valstybės įmonės ar savivaldybės įmonės valdybą ir kandidatų į valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo renkama kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašo 47 p.).

Kokios sankcijos gresia atitinkamus įpareigojimus pažeidusiems asmenims

Pareigos kreiptis į STT pažeidimas vertintinas kaip jos neįvykdžiusio asmens (skiriančio į pareigas ir / arba jo įgaliotas asmuo) tarnybinis ar drausminis nusižengimas už kurį, atsižvelgiant į pažeidimo aplinkybes bei pasekmes, taikytinos sankcijos kaltiems asmenims (nuo pastabos iki atleidimo iš pareigų).

Sunkiausiai atvejais pareigos neįvykdžiusiems asmenims už atitinkamą pažeidimą gali kilti netgi baudžiamoji atsakomybė už tarnybos pareigų neatlikimą. Išskirtiniais atvejais atsakomybė gali kilti netgi už piktnaudžiavimą tarnyba, o pareigos neįvykdžius dėl kyšio – už kyšininkavimą.

229 straipsnis. Tarnybos pareigų neatlikimas

Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, dėl neatsargumo neatlikęs savo pareigų ar jas netinkamai atlikęs, jeigu dėl to valstybė, Europos Sąjunga, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo patyrė didelės žalos,

baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

228 straipsnis. Piktnaudžiavimas

1. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, piktnaudžiavęs tarnybine padėtimi arba viršijęs įgaliojimus, jeigu dėl to didelės žalos patyrė valstybė, Europos Sąjunga, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo,

baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką siekdamas turtinės ar kitokios asmeninės naudos, jeigu nebuvo kyšininkavimo požymių,

baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki septynerių metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

5 TEMA. STT renkamos ir pateikiamos informacijos turinys (skirtumai nuo teisės aktuose numatytų specialių nepriekaištingos reputacijos reikalavimų), nepriekaištingos reputacijos, asmens patikimumo, lojalumo valstybei samprata, požymiai, reikšmė. Trukmė – 1 ak.val.

Paskaita (0,5 ak.val.)

Pristatoma, kokia informacija renkama ir pateikiama STT

KPI normomis nėra siekiama įtvirtinti asmenų, siekiančių eiti ar einančių pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje ar įmonėje, bendrųjų nepriekaištingos reputacijos reikalavimų ar įtvirtinti asmens nepriėmimo ar atleidimo iš pareigų pagrindus, o tik nurodoma, kokio pobūdžio informacija yra teikiama į pareigas asmenį skiriančiam ar paskyrusiam subjektui.

KPI 9 str. 2 d. nurodyta informacija leidžia korupcijos prevencijos požiūriu visapusiškai apibūdinti asmens tinkamumą siekiamoms ar einamoms pareigoms. Įstatyme įtvirtinta teisė gauti visą faktinę informaciją apie pretendentą, kurią įvertinęs į pareigas asmenį skiriantis subjektas galėtų priimti tinkamą sprendimą.

Pagal KPI 9 str. 2 d. STT surenka ir į pareigas asmenį skiriančiam ar paskyrusiam subjektui pateikia informaciją apie:

- 1) asmens teistumą (neatsižvelgiant į tai, ar teistumas išnyko, ar panaikintas);
- 2) procese dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos asmens atžvilgiu priimtus nuosprendžius ar nutartis, kuriais baudžiamoji byla jam buvo nutraukta arba asmuo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės;
- 3) asmeniui pareikštus įtarimus padarius korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką, taip pat priimtus procesinius sprendimus šiose bylose;
- 4) asmens atžvilgiu taikomas ar taikytas organizuoto nusikalstamumo prevencines poveikio priemonės pagal Lietuvos Respublikos *organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymą*;
- 5) asmens atleidimą iš tarnybos ar pareigų dėl priesaikos sulaužymo, pareigūno (teisėjo) vardo pažeminimo;
- 6) asmens padarytus šiurkščius tarnybinius nusižengimus (darbo pareigų pažeidimus) ir paskirtas tarnybines (drausmines) nuobaudas už juos (neatsižvelgiant į tai, ar nuobaudos galioja, ar nebegalioja);
- 7) atvejus, kai asmuo buvo pripažintas pažeidusiu Lietuvos Respublikos *viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo*, *Lobistinės veiklos įstatymo*, *Valstybės politikų elgesio kodekso* ar kito teisės akto, reglamentuojančio tarnybines etikos ir elgesio normas, nuostatas;
- 8) tai, kad priimamas į valstybės tarnybą asmuo nuslėpė ar pateikė tikrovės neatitinkančius duomenis, dėl kurių negalėjo būti priimtas į valstybės tarnautojo pareigas;
- 9) įslaptintą informaciją dėl asmens rengiamos, daromos ar padarytos nusikalstamos veikos;

10) asmeniui paskirtas administracinės nuobaudas ar administracinio poveikio priemonės, kai nuo administracinio nurodymo įvykdymo ar nutarimo, kuriuo asmuo pripažintas padariusiu administracinį nusižengimą, įsiteisėjimo dienos nepraėjo daugiau kaip vieni metai;

11) asmens atžvilgiu atliktus mokesčius patikrinimus, tyrimus, kurių metu buvo nustatyti mokesčių įstatymų pažeidimai (informacija pateikiama už paskutinius dešimt metų, skaičiuojant nuo rašytinio prašymo, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba pateiktų informaciją apie asmenį, gavimo dienos).

STT pagal kompetenciją surenka teisėsaugos, kontrolės, kriminalinės žvalgybos subjektų ar kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų, žvalgybos institucijų, kitų institucijų, įstaigų ir įmonių turimą, kaip tik nurodytą informaciją apie asmenį, duomenis iš valstybės tarnautojų registro, prireikus – iš kitų valstybės ar žinybinių registru, duomenų rinkmenų, ir kartu su savo apie asmenį turima įslaptinta bei vieša informacija pateikia asmenį į pareigas skiriančiam ar paskyrusiam subjektui.

Pažymėtina, kad pagal įstatymą STT renka, teikia ir vertina informaciją, neatsižvelgdama į tai, ar asmuo atitinka įstatymų numatytus specialiuosius nepriekaištingos reputacijos reikalavimus, ar ne.

Informacija mokesčių klausimais pateikiama už paskutinius dešimt metų, skaičiuojant nuo rašytinio prašymo, kad STT pateiktų informaciją apie asmenį, gavimo dienos (žr. KPI 9 str. 2 d. 11 p. ir Antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas, p. 111). Kitais klausimais KPI ribojimų nenumato.

Tuo atveju, jei apie asmenį buvo surinkta ir (ar) gauta įslaptinta informacija dėl asmens rengiamos, daromos ar padarytos nusikalstamos veikos, asmenį į pareigas skiriančiam ar paskyrusiam subjektui ji pateikiama, jeigu asmuo turi leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija.

Informacija teikiama apie asmenį, kuris pretenduoja eiti pareigas, bet ne apie asmens šeimos narius ar artimus giminaičius. Asmenys, kurie siekia eiti pareigas, ypač vieši asmenys, turėtų patys viešai deklaruoti savo galimus interesų konfliktus dar iki paskiriami į pareigas, kad vėliau nekiltų tam tikrų klausimų visuomenei ir asmenims, kurie juos rengiasi skirti ar paskyrė į pareigas.

Nepriekaištingos reputacijos, asmens patikimumo, lojalumo valstybei samprata, požymiai, reikšmė ir taikymo praktika

Asmens moralinis tinkamumas tam tikroms pareigoms nėra universalus, tačiau iš esmės visai valstybės tarnybai (bet ne visam viešajam sektoriui) taikomas nepriekaištingos reputacijos reikalavimas. Tiesa, konkretūs teisės aktai, priklausomai nuo asmens einamų pareigų arba atliekamų funkcijų pobūdžio, nustato nevienodus reikalavimus asmens nepriekaištingai reputacijai (išskirtiniai reikalavimai gali būti taikomi, pavyzdžiui, statutiniams tarnautojams).

Bendrieji nepriekaištingai reputacijai keliami reikalavimai įtvirtinti Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme:

VTĮ 3¹ str. Valstybės tarnautojo nepriekaištinga reputacija

1. Asmuo negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos ir eiti valstybės tarnautojo pareigas, jeigu jis:

1) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo padarymo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą;

2) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl nusikaltimo valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ar korupcinio pobūdžio nusikaltimo padarymo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą;

3) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl baudžiamojo nusižengimo valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams ar korupcinio pobūdžio baudžiamojo nusižengimo padarymo ir nuo apkaltinamojo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos nepraėjo treji metai;

4) įstatymų nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl nusikaltimų, kuriais padaryta turtinė žala valstybei, ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą;

5) yra įstatymų nustatyta tvarka uždraustos organizacijos narys;

6) atleistas iš valstybės tarnautojo pareigų už šio Įstatymo 29 straipsnio 6 dalies 1–4 ir 7, 8, 9 punktuose nurodytus šurkščius pažeidimus arba šio Įstatymo 30 straipsnio 2 dalyje numatytu atveju pripažintas padaręs tarnybinį nusižengimą, už kurį turėtų būti skirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų, ir nuo atleidimo iš pareigų dienos arba nuo pripažinimo padarius tarnybinį nusižengimą dienos nepraėjo treji metai.

7) atleistas iš skiriamų arba renkamų pareigų dėl priesaikos ar pasižadėjimo sulaužymo, pareigūno vardo pažeminimo ir nuo atleidimo iš pareigų dienos nepraėjo treji metai;

8) atleistas iš darbo, pareigų ar praradęs teisę verstis atitinkama veikla už neatitiktį įstatymuose keliamiems nepriekaištingos reputacijos reikalavimams ir teisės aktuose nustatytų etikos normų pažeidimą ir nuo atleidimo iš darbo, pareigų ar teisės verstis atitinkama veikla praradimo dienos nepraėjo treji metai.

2. Statutai ar *Diplomatinės tarnybos įstatymas* gali numatyti papildomus reikalavimus asmeniui tam, kad jis būtų laikomas nepriekaištingos reputacijos ir galėtų eiti statutinio valstybės tarnautojo pareigas.

3. Valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens įstatymų nustatytais atvejais privalo, o kitais atvejais (gavęs duomenų, keliančių pagrįstą abejonę dėl asmens atitikties nepriekaištingos reputacijos reikalavimams) turi teisę motyvuotu rašytiniu prašymu kreiptis į teisėsaugos, kontrolės ir kitas institucijas, įstaigas ar įmones, kad šios pateiktų apie tokį asmenį jų turimą informaciją. Institucijos, įstaigos ir įmonės tokią informaciją turi pateikti ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas nuo prašymo pateikti tokią informaciją gavimo dienos, jeigu teisės aktai nenustato kitaip.

4. Valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens atsako, kad į valstybės tarnautojo pareigas būtų priimti ir tas pareigas eitų tik nepriekaištingos reputacijos reikalavimus atitinkantys asmenys.

Asmens lojalumas KPI apskritai neminimas (patikimumas minimas 9 str. 1 d. apibūdinant informacijos pateikimo tikslą). Tačiau šios kategorijos yra naudojamos VTĮ, kurio 3 str. 1 d. įtvirtinama, jog „*Lietuvos Respublikos valstybės tarnyba grindžiama įstatymų viršenybės, teisėtumo, lygiateisiškumo, lojalumo, <...> principais*“ ir 15 str. 1 d. 2 p. įtvirtinama, jog „*valstybės tarnautojas turi būti lojalus Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai*“. Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 17 str. 2 d. šių kategorijų turinys detalizuojamas:

2. Asmuo nėra patikimas ir lojalus Lietuvos valstybei ir leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija tokiam asmeniui neišduodamas, jeigu:

1) asmuo nuolat gyveno Lietuvoje, kitose Europos Sąjungos ar NATO valstybėse narėse mažiau kaip 5 pastaruosius metus ir Paslapčių apsaugos koordinavimo komisija priėmė sprendimą neišduoti leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija;

2) asmuo per pastaruosius 5 metus yra kreipęsis į atitinkamas valstybės institucijas dėl Lietuvos Respublikos pilietybės atsisakymo;

3) asmuo turi dvigubą pilietybę ir Paslapčių apsaugos koordinavimo komisija priėmė sprendimą neišduoti leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija;

4) asmuo įsiteisėjusiu nuosprendžiu buvo pripažintas kaltu dėl labai sunkaus nusikaltimo arba nusikaltimo Lietuvos valstybės nepriklausomybei, teritorijos vientisumui ir konstitucinei santvarkai, arba nusikaltimo visuomenės saugumui, nepaisant to, ar išnyko, ar buvo panaikintas teistumas;

5) asmuo įsiteisėjusiu nuosprendžiu buvo pripažintas kaltu dėl sunkaus ar apysunkio nusikaltimo arba nusikalstamos veikos dėl tarnybos paslapties pagrobimo, kitokio neteisėto įgijimo ar atskleidimo, arba nusikalstamos veikos valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams padarymo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą arba baudžiamojo nusižengimo atveju nuo apkaltinamojo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos nepraėjo 3 metai;

6) asmuo yra pripažintas neveiksniu ar ribotai veiksniumi;

7) asmuo, turėdamas Lietuvos Respublikai priešiško interesų, bendradarbiauja ar yra bendradarbiavęs, palaiko ar palaikė ryšius su užsienio valstybės žvalgybos ar saugumo tarnyba arba su asmeniu, bendradarbiaujančiu ar palaikančiu ryšius su užsienio valstybės žvalgybos ar saugumo tarnyba;

8) asmuo palaiko ar per pastaruosius 5 metus palaikė ryšius su asmeniu, turinčiu neišnykusį ar nepanaikintą teistumą už nusikalstamą veiką, padarytą organizuotos grupės ar nusikalstamo susivienijimo, arba asmeniu, kuriam taikomos prevencinio poveikio priemonės pagal Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymą, jeigu tokių ryšių palaikymas kelia grėsmę patikėtos įslaptintos informacijos saugumui;

9) asmuo dalyvauja arba dalyvavo teroristinės organizacijos ar teroristinės grupės veikloje arba palaiko ar palaikė ryšius su asmeniu, priklausančiu teroristinei organizacijai ar grupei, jeigu tokių ryšių palaikymas kelia grėsmę patikėtos įslaptintos informacijos saugumui;

10) asmuo dalyvauja ar per pastaruosius 5 metus dalyvavo neregistruoto judėjimo veikloje, jeigu toks dalyvavimas kelia grėsmę patikėtos įslaptintos informacijos saugumui;

11) asmuo nuslėpė ar per pastaruosius 5 metus yra nuslėpęs arba jį tikrinančioms institucijoms pateikęs melagingus biografijos faktus arba kitus duomenis apie save, savo ryšius, turinčius įtakos sprendimo dėl leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija išdavimo priėmimui;

12) asmuo buvo atleistas iš pareigų dėl darbo su įslaptinta informacija tvarkos pažeidimo ar už tokius pažeidimus jam buvo panaikintas leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija ir nuo tokių sprendimo dienos nepraėjo 5 metai;

13) asmuo buvo atleistas iš pareigų dėl priesaikos ar pasižadėjimo sulaužymo, pareigūno vardo pažeminimo, profesinės etikos pažeidimo ir nuo atleidimo iš pareigų dienos nepraėjo 3 metai;

14) asmuo yra tas asmuo, kuriam taikomos ar per pastaruosius 5 metus buvo taikytos prevencinio poveikio priemonės pagal Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymą;

15) asmuo gauna arba yra gavęs pajamų iš užsienio valstybių karinių, žvalgybos ar saugumo tarnybų, jeigu tai nėra numatyta Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse ar susitarimuose;

16) asmuo negali pagrįsti savo turto, kurį valdo, naudoja ar kuriuo disponuoja, įgijimo teisėtumo ar nustatyta, kad jo gyvenimo lygis neatitinka gaunamų pajamų;

17) asmuo yra ar per pastaruosius 5 metus buvo įrašytas į sveikatos priežiūros įstaigos įskaitą dėl alkoholizmo ar narkomanijos arba per pastaruosius 3 metus daugiau negu 2 kartus buvo baustas už administracinius teisės pažeidimus, padarytus apsvaigus nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų;

18) asmuo turi psichikos ar kitų sveikatos apsaugos ministro patvirtintame sąraše numatytų sveikatos būklės sutrikimų, dėl kurių kyla grėsmė patikėtos įslaptintos informacijos saugumui;

19) asmuo ragina pažeisti Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką ir (arba) remia judėjimus, kurie ragina šiuos valstybės interesus pažeisti;

20) tikrinimo metu nustatomos ar per pastaruosius 3 metus buvo nustatytos asmens savybės, kita veikla ar ryšiai, ar kitos su asmeniu susijusios aplinkybės, ar faktai, dėl kurių kyla grėsmė patikėtos įslaptintos informacijos saugumui.

Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas

Šaltinis: (<http://www.infolex.lt/ta/70891?ref=5#X04c10ff2857a48beba6d0a8ec2e47027>) [2017-07-26]

Teismų praktikoje pripažįstama, kad asmens, pretenduojančio užimti tam tikras valstybines pareigas, asmeninių savybių vertinimai (patikimumas, lojalumas ir pan.) Valstybės tarnybos įstatymo taikymo prasme turi būti aiškinami tik šio įstatymo naudojamos sampratos „nepriekaištinga reputacija“ kontekste (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 11 d. spren-

dimą administracinėje byloje Nr. A-675-143/2017 // Šaltinis: (<http://www.infolex.lt/tp/1459746>) [2017-07-26]).

Praktiniai užsiėmimai (0,5 ak.val.)

Praktinių užsiėmimų metu, naudojant „minčių lietaus“ metodą ir diskusiją (pateiktų įdomiausių variantų aptarimą), išryškinti kategorijų skirtumai ir sąsajos.

6 TEMA. Informacijos apie asmenų, einančių pareigas, pateikimo ypatumai. Trukmė – 0,5 ak.val.

KPI 9 str. 10 d. nustatyta, kad į pareigas asmenį paskyrusio subjekto ar jo įgalioto asmens rašytinis prašymas Specialiųjų tyrimų tarnybai pateikti informaciją apie asmenį, einantį šio straipsnio 6 dalyje nurodytas pareigas, turi būti motyvuotas ir paremtas duomenimis, keliančiais abejonių dėl asmens, apie kurį prašoma pateikti informaciją, tinkamumo einamoms pareigoms.

Ši nuostata implikuoja dvi svarbias aplinkybes:

- 1) prašyti informacijos apie jau dirbančius asmenis galima tik tuomet, kai jie priklauso vienai iš KPI 9 str. 6 d. įvardintų specifinių kategorijų;
- 2) prašymas turi būti motyvuotas ir paremtas duomenimis, keliančiais abejonių dėl asmens, apie kurį prašoma pateikti informaciją, tinkamumo einamoms pareigoms.

Kita vertus, reikia atkreipti dėmesį į tai, jog KPI nėra vienintelis informacijos gavimą įtvirtinantis įstatymas. Todėl netgi jei asmuo nepriskiriamas nė vienai iš KPI 9 str. 6 d. įvardintų specifinių kategorijų, gali būti kitų teisinių prielaidų prašyti apie jį informacijos. Antai VTĮ 3¹ str. 3 d. nustatyta, kad „Valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmuo įstatymų nustatytais atvejais privalo, o kitais atvejais (gavęs duomenų, keliančių pagrįstą abejonių dėl asmens atitikties nepriekaištingos reputacijos reikalavimams) turi teisę motyvuotu rašytiniu prašymu kreiptis į teisėsaugos, kontrolės ir kitas institucijas, įstaigas ar įmones, kad šios pateiktų apie tokį asmenį jų turimą informaciją. Institucijos, įstaigos ir įmonės tokią informaciją turi pateikti ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas nuo prašymo pateikti tokią informaciją gavimo dienos, jeigu teisės aktai nenustato kitaip“ (šią nuostatą siejant su to paties straipsnio 4 d. nuostata „valstybės tarnautoją į pareigas priimančias asmuo atsaako, kad į valstybės tarnautojo pareigas būtų priimti ir tas pareigas eitų tik nepriekaištingos reputacijos reikalavimus atitinkantys asmenys“ matyti, jog minėta taisyklė turėtų būti taikoma ne tik skiriamiesiems, bet ir jau pareigas einantiems asmenims).

7 TEMA. Prašymo STT pateikti informaciją apie asmenį pildymas ir pateikimas. Trukmė – 1 ak.val.

Praktinių užsiėmimų (1 ak.val.) metu į mažesnes grupes suskirstytai grupei duodamos skirtingos užduotys užpildyti ir pateikti STT prašymą pateikti informaciją. Vėliau užpildytais dokumentais pasikeičiama ir vertinama, ar kitos grupės nariai teisingai atliko užduotį.

Darbuotojui pavedamos Antikorupcijos komisijos pirmininko pareigos.
Darbuotojo tėvui pareiškiami įtarimai dėl korupcinės nusikalstamos veikos.
Darbuotojas įsigijo brangų turtą (automobilį, butą etc.).

8 TEMA. Pagal KPI 9 ir 9¹ str. iš STT gautos informacijos panaudojimas. Trukmė – 1 ak.val.

Paskaita (0,25 ak.val.)

KPI neįtvirtina formalios į pareigas skiriančio ar paskyrusio asmens pareigos atsižvelgti į STT pateiktą informaciją (ypač tuo požiūriu, kokį konkretų sprendimą jis turi priimti – apriboti tam tikrų funkcijų vykdymą, perkelti į kitą darbo vietą, atleisti iš tarnybos ar darbo).

Tačiau tais atvejais, kuomet gauta informacija nesuderinama su VTĮ 3¹ str. nuostatomis (arba, ypač jei asmuo nėra valstybės tarnautojas, jo pareigybei taikomais specialiaisiais reikalavimais) vadovautis ja privaloma. Pasielgus kitaip, sprendimą priimančias subjektas padaro pažeidimą (tarnybinį, drausminį) arba net nusikalstamą veiką. Taip pat yra teisinis pagrindas reikalauti atleisti iš atitinkamų pareigų jose dirbantį asmenį.

Pagal įstatymą, į pareigas asmenį skiriantis ar paskyręs subjektas KPI nustatyta tvarka jam pateiktą informaciją gali naudoti ne tik priimdamas sprendimą dėl asmens tinkamumo siekiamoms pareigoms, bet ir dėl tarnybinės (drausminės) nuobaudos skyrimo. Tačiau šis informacijos panaudojimo būdų sąrašas yra baigtinis.

Pažymėtina, kad į pareigas asmenį skiriantis ar paskyręs subjektas iš STT gautos informacijos apie asmenį negali perduoti tretiesiems asmenims (išskyrus Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytus specialius atvejus). Jei manoma, kad ši informacija yra reikalinga sprendimus priimant kitiems asmenims, derėtų arba (neatskleidžiant pačios informacijos turinio, o apsiribojant pranešimu, kad tokia informacija objektyviai egzistuoja) pasiūlyti tiems asmenims įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į STT ar kitas kompetentingas institucijas, arba kreiptis į STT, kuri turi įgaliojimus atitinkamą informaciją pateikti pati (plg. KPI 9 str. 5 d.).

Praktiniai užsiėmimai (0,75 ak.val.)

Pateikiamos situacijos, dėl kurių vyksta bendra diskusija, ar esant tam tikrai informacijai asmuo turėtų / galėtų būti priimamas į pareigas, taip pat ar jos pagrindu galima asmens nepriimti į pareigas.

Integruotai pateikiama informacija apie teismų praktiką bylose, kai asmuo nėra paskiriamas į pareigas dėl STT pateiktos informacijos.

I situacija

STT pateiktoje pažymoje nurodoma, kad asmuo Klaipėdos apygardos teismo 1996 m. spalio 1 d. nuosprendžiu buvo pripažintas padaręs BK 214 straipsnyje numatytą nusikaltimą (savavaldžiavimas).

Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. liepos 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-143-1105-14.

II situacija

2011 m. duomenimis, konkursą laimėjęs aktyviai dalyvavo Rusijos tėvynainių organizacijų Lietuvoje veikloje. Jis taip pat yra buvęs Jaunimo iniciatyvinės grupės ir Rusų kultūros centro vadovas, Lietuvos rusakalbių jaunimo organizacijų asociacijos ir Vilniaus jaunimo organizacijų sąjungos „Apskritas

stalas“ tarybos narys. Pareiškėjo veikla dažniausiai pasireiškia kultūros renginių, parodų, koncertų, minėjimų rengimu ir jų koordinavimu, jis aktyviai dalyvavo Rusijos tėvynainių koordinacinės tarybos veikloje, posėdžiuose, beveik visada būdavo kviečiamas į Rusijos Federacijos ambasadoje Lietuvoje organizuojamus renginius ir priėmimus. Valstybės saugumo departamento duomenimis, pareiškėjas palaikė ryšius su Rusijos Federacijos ambasados Lietuvoje darbuotojais, kuriojančiais tėvynainių klausimus. Be to, Rusijos Federacijos institucijos ir nevyriausybinės organizacijos finansiškai remia pareiškėjo veiklą. Jis organizuoja ir veda festivalius „Jaunimas prieš terorą“ ir „XXI a. jaunimas“, skirtus paminėti įvairius Rusijos valstybinių švenčių jubiliejus. Pareiškėjas aktyviai dalyvavo siekiant suvienyti Europos Sąjungos šalyse gyvenantį socialiai aktyvų rusakalbį jaunimą steigiant organizaciją „Europos rusakalbio jaunimo aljansas“. Jis rūpinasi Baltarusijos piliečių organizacijų įkūrimu bei registracija Lietuvoje.

Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 11 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-675-143/2017.

III situacija

Asmuo 2014 m. balandžio 7 d. laimėjo konkursą eiti teismo kanclerio pareigas. Tačiau priimti į pareigas šį asmenį atsisakyta. Kaip faktinis pagrindas nepriimti pareiškėjo į teismo kanclerio pareigas nurodytas jo nepatikimumas. Teismo pirmininko sprendimas dėl asmens nepatikimumo pagrįstas STT pateikta objektyvia išlaptinta informacija, kuri sudaro pagrindą spręsti, kad asmeniui vykdant teismo kanclerio pareigas, gali būti pažeistas konstitucinis teismo nepriklausomumo principas, sudarytos prielaidos piktnaudžiauti valstybės tarnyba ir galimai atlikti kitus neteisėtus veiksmus teisme. Teismo pirmininko vidinis įsitikinimas dėl pareiškėjo nepatikimumo susiformavo įvertinus visos turimos informacijos apie pretendentą visumą.

Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1195-756/2015.

IV situacija

Teisme įvyko konkursas į valstybės tarnautojo pareigas, t. y. į teismo posėdžių sekretoriaus pareigas, konkursą laimėjo J. S. Į valstybės tarnautojo pareigas priimančias teismo pirmininkas, vadovaudamasis KPĮ 9 straipsnio 3, 9 dalimis, 2011 m. vasario 10 d. priėmė sprendimą kreiptis į kompetentingą valstybės instituciją dėl informacijos apie asmenį, siekiantį eiti pareigas valstybės įstaigoje. Apie priimtą sprendimą prašyti pateikti informaciją buvo supažindinta J. S. STT 2011 m. vasario 24 pažymoje nurodė, kad Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos informavo, jog J. S. administracine tvarka bausta 2010 m. liepos 19 d. pagal ATPK 127 straipsnio 6 dalį, jai paskirta 100 Lt bauda, kad Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Įtariamų ir teistų asmenų žinybinio registro 2011 m. vasario 14 d. duomenimis apie J. S. yra įrašas teistumo kartotekoje. Pažymoje taip pat nurodyta, kad registro duomenimis 2010 m. gegužės 25 d. Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje J. S. iškelta baudžiamoji byla pagal BK 300 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikaltimą ir BK 300 straipsnio 1 dalyje ir 182 straipsnio 1 dalyje numatytus nusikaltimus. Lietuvos teismų informacinės sistemos „Liteko“ duomenimis, kad 2011 m. vasario 3 d. Vilnius apygardos teisme yra gauta baudžiamoji byla dėl piktnaudžiavimo, papirkimo bei sukčiavimo, kurioje nusikalstamos veikos padarymu kaltinami R. S., A. K., V. S. ir J. S.

Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-520-1234-12

9 TEMA. Asmens teisės susipažinti su STT pagal KPI 9 ir 9¹ str. pateikta informacija įgyvendinimo ypatumai. Trukmė – 0,5 ak.val.

Paskaita (0,5 ak.val.)

Remiantis KPI 9 str. 12 d., į pareigas asmenį skiriantis subjektas, įvertinęs STT pateiktos informacijos visumą ir priėmęs sprendimą neskirti asmens į pareigas, privalo per 3 darbo dienas asmenį su pateikta informacija supažindinti pasirašytinai.

Reikia pastebėti, kad šis reikalavimas suformuluotas nepakankamai aiškiai ir iš panaudotos formuluotės neįmanoma vienareikšmiškai nustatyti, kada prasideda 3 darbo dienų termino skaičiavimas: 1) nuo informacijos gavimo įstaigoje dienos ar 2) nuo šią informaciją realizuojančio sprendimo priėmimo dienos. Nors gramatinis aiškinimas labiau skatintų prioritetą teikti 2 variantui, sisteminis, loginis ir teleologinis aiškinimas labiau tiktų pagrįsti 1 variantą.

Praktikoje nėra teismo išnagrinėtų bylų, kuriose būtų aiškinama minėta įstatymo nuostata. Vis dėlto, nors nėra pagrindo tvirtinti, jog įstatymas reikalauja asmenį su apie jį pateikta informacija supažindinti per 3 darbo dienas nuo jos gavimo (priešingai – gramatinė konstrukcija šią pareigą aiškiai susieja su situacija, kai sprendimas neskirti į pareigas jau yra priimtas), sprendimo priėmimo proceso racionalumo požiūriu ir laikantis principo *audi altera partem*, rekomenduojama pareigų siekiančiam ar jas einančiam asmeniui suteikti galimybę pasiaiškinti ar prieštarauti pateiktai informacijai ir tokiu būdu be kita ko sudaryti prielaidas STT pateikti prašymą patikslinti informaciją pagal KPI 9 str. 9 d. nuostatą „jeigu kyla abejonių dėl apie asmenį surinktos ar pateiktos informacijos pagrįstumo, Specialiųjų tyrimų tarnyba savo iniciatyva ar į pareigas asmenį skiriančio ar paskyrusio subjekto prašymu privalo atlikti tokios informacijos patikrinimą“.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad aptariamasis reikalavimas gramatiniu požiūriu siejamas tik su situacija, kuomet priimamas sprendimas neskirti asmens į pareigas. Tačiau būtų klaidinga tai interpretuoti kaip galimybę tokios informacijos nepateikti susipažinti asmeniui, jei ji nenulemia sprendimo nepaskirti asmens į pareigas. Tokia interpretacija kirstųsi su Konstitucijos 25 str. 5 d. nuostata „Pilietis turi teisę įstatymo nustatyta tvarka gauti valstybės įstaigų turimą informaciją apie save“. Tiesa, galima pripažinti, kad tokioje situacijoje nėra nustatyta besąlygiškos pareigos informuoti. Todėl teisinė pareiga teikti informaciją atsiranda tik gavus atitinkamą asmens prašymą.

Įstatyme aiškiai pabrėžiama, kad mažareikšmiai, atsitiktiniai faktai ar aplinkybės negali būti pagrindas priimant sprendimą neskirti asmens į pareigas.

Asmuo priimtą sprendimą neskirti į pareigas gali skųsti Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka (hierarchine tvarka, darbo ginčų komisijai, teismui). Tačiau reikia pastebėti, kad STT teikiamą informaciją įtvirtinantis dokumentas nėra savarankiško apskundimo objektas, nes laikomas tik tarpiniu procedūriniu dokumentu, kuris asmeniui savaime nesukelia teisinių padarinių (žr., pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. vasario 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-520-259-13). Tiesa, redakcija, kurioje buvo įtvirtinta, kad asmuo, dėl kurio buvo priimtas sprendimas prašyti pateikti informaciją, gali šį sprendimą ir (ar) pateiktą informaciją ginčyti teismo tvarka, galiojo iki 2011 m. balandžio 28 d. įstatymu Nr. XI-1367 padaryto pakeitimo, įsigaliojusio 2011 m. liepos 1 d.

Nors asmenį su pateikta informacija privalu supažindinti pasirašytinai, ši taisyklė netaikoma tai jos daliai, kurioje yra išslaptinta informacija. Tai sukuria tam tikrų sunkumų asmeniui, o siekiant apginti jo teises – ir atitinkamų ribojimų sprendimą priimančiam subjektui.

Konstitucinis Teismas 2007 m. gegužės 15 d. nutarime nurodė, jog Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 57 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad faktiniai duomenys, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, kaip įrodymai administracinėje byloje gali būti naudojami tik juos išslaptinus įstatymo (būtent Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslaptių įstatymo) nustatyta tvarka, t. y. iš esmės yra draudžiama minėta tvarka neišslaptintus duomenis naudoti kaip įrodymus. Nors toks draudimas nėra absoliutus ta prasme, jog teismas, atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes, sprendžia, ar konkrečioje nagrinėjamoje administracinėje byloje faktiniai duomenys, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, bus įrodymai, tačiau Konstitucinis Teismas paminėtame nutarime pabrėžė, kad joks teismo sprendimas negali būti grindžiamas šalims (vienai iš jų) nežinoma vien valstybės paslaptį sudarančia (ar kita išslaptinta) informacija. Šiame kontekste pažymėtina, kad EŽTT savo sprendimuose ne kartą yra pažymėjęs, jog tokie atvejai, kai valstybės paslaptį sudarančiais neišslaptintais duomenimis yra remiamasi kaip vieninteliu ir vienai iš bylos šalių nežinomu įrodymu teismo procese, sudaro prielaidas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) pažeidimams, pirmiausia, teisės į teisingą bylos nagrinėjimą požiūriu (Konvencijos 6 str.). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – ir LVAT), atsižvelgdamas į minėtą Konstitucinio Teismo ir EŽTT jurisprudenciją, savo praktikoje laikosi pozicijos, kad teismo sprendimas, kuris priimtas remiantis vien tik išslaptinta medžiaga, negali būti pripažintas pagrįstu ir teisėtu (žr. LVAT 2009 m. spalio 8 d. sprendimą adm. byloje Nr. A822-326/2009; 2011 m. birželio 6 d. nutartį adm. byloje Nr. A556-1068/2011; 2012 m. birželio 4 d. nutartį adm. byloje Nr. A520-2330/2012). Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad EŽTT ne kartą yra konstatavęs, kad pareiškėjo negalėjimas ar neturėjimas priėjimo prie išslaptintų dokumentų bei nekomunikavimas su pareiškėju dėl turimos informacijos, pažeidė Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintą teisingo bylos nagrinėjimo principą (EŽTT sprendimai – 2006 m. spalio 31 d. Güner Gorum prieš Turkiją, pareiškimo Nr. 59739/00, 24–31 punktai; 2006 m. spalio 31 d. Aksoy (Eroglu) prieš Turkiją, pareiškimo Nr. 59741/00, 24–31 punktai; 2007 m. lapkričio 27 d. Meral prieš Turkiją, pareiškimo Nr. 33446/02, 32–39 punktai; 2009 m. balandžio 21 d. Miran prieš Turkiją, pareiškimo Nr. 43980/04, 9–18 punktai; 2009 m. balandžio 21 d. Topal prieš Turkiją, pareiškimo Nr. 3055/04, 12–15 punktai). EŽTT 2008 m. gruodžio 16 d. sprendime Gulijev prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 10425/03) buvo kilęs klausimas, ar faktiniai duomenys, sudarę valstybės paslaptį, laikytini įrodymais administracinėje byloje. EŽTT šiame sprendime buvo atkreipęs dėmesį į tai, kad nagrinėjamoje byloje „išslaptinta“ išvada ne tik buvo panaudota kaip įrodymas, bet buvo ir vienintelė priežastis neišduoti pareiškėjui leidimo laikinai gyventi, taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad administraciniai teismai savo sprendimuose rėmėsi šia išvada, nors pareiškėjas su jos turiniu supažindintas nebuvo, taip suvaržant jo teisę į gynybą.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1195-756/2015.

Paminėtina ir tai, kad pagal įstatymą Specialiųjų tyrimų tarnyba, kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos, kriminalinės žvalgybos subjektai, žvalgybos institucijos, į pareigas asmenį skiriančios ar paskyrę subjektai privalo užtikrinti, kad asmens duomenys, gauti šiame straipsnyje nustatyta tvarka, būtų tvarkomi ir saugomi Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka. To neužtikrinus, asmuo gali reikalauti įstatymų nustatyta tvarka atlyginti jo patirtą žalą.

10 TEMA. STT informavimas apie priimtą sprendimą neskirti asmens į pareigas (atleisti iš pareigų). Trukmė – 0,25 ak.val.

Atsižvelgiant į STT kompetenciją, ji instituciškai suinteresuota gauti informaciją apie su KPI susijusius atvejus bei aplinkybes, kurios sudarė prielaidas neskirti asmenų į tam tikras pareigas arba atleisti iš pareigų.

Įstatymai nenumato aiškios pareigos tai daryti (nebent pagal analogiją taikant KPI 16 str. 2 d. 2 p. nuostatą „teikti Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnams informaciją, reikalingą korupcijos rizikos analizei atlikti“ bei įgyvendinant VTĮ 3 str. 1 d. įtvirtintą tarnybinio bendradarbiavimo principą). Tačiau, siekiant prisidėti prie veiksmingos korupcijos prevencijos sistemos sukūrimo, valstybės bei savivaldybių įmonės, įstaigos ir institucijos turėtų pasidalinti atitinkama informacija (be kita ko, siekiant užkirsti galimybę netinkamiems asmenims užimti pareigas kitose institucijose).

Tiesioginių teisinių pasekmių šios informacijos nepateikimas nesukelia, tačiau gali būti vertinama kaip tarnybinio bendradarbiavimo vengimas.

11 TEMA. Pareigybių, į kurias prieš skirdama asmenį įstaiga ar įmonė pateiks rašytinį prašymą STT, sąrašų sudarymas ir jų skelbimas viešai (interneto tinklalapiuose). Trukmė – 0,25 ak.val.

KPI nenustato pareigos sudaryti pareigybių, į kurias prieš skirdama asmenį įstaiga ar įmonė privalo pateikti rašytinį prašymą STT, sąrašą ir jį viešai skelbti (interneto tinklalapiuose).

Tačiau atitinkama taisyklė taikoma, remiantis skaidrumo ir viešinimo interneto tinkle politiką apibrėžiančiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480 „Dėl Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašo patvirtinimo“. Minėto nutarimo 17² p. nustatoma, kad „įstaigos interneto svetainės skyriuje „Korupcijos prevencija“ skelbiama (arba pateikiamos nuorodos į informacijos paskelbimo šaltinius) informacija apie <...> pareigybes, į kurias pretenduojant turi būti surinkta informacija apie asmenį, vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 9 ir 9¹ straipsnių nuostatomis, išskyrus pareigybes, kurias einantiems asmenims pavesta atlikti žvalgybos ar kriminalinės žvalgybos funkcijas <...>“.

Minėtai informacijai viešinti STT metodologiškai siūlo „sukurti sritį „Informacijos apie asmenį surinkimas“, kurioje būtų skelbiama (arba pateikiamos nuorodos į informacijos paskelbimo šaltinius) informacija apie KPI įstatymo 9 ir 9¹ straipsnių nuostatų vykdymą. Įgyvendinant korupcijos prevencijos priemonę – informacijos apie asmenį, siekiantį eiti ar einantį pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje ar įmonėje, pateikimą, sudaryti sąrašą pareigybių, į kurias prieš skirdama asmenį, valstybės, savivaldybės įstaiga ar įmonė turi pateikti rašytinį prašymą STT dėl informacijos apie šias pareigas siekiantį eiti asmenį. Taip pat <...> informuoti visuomenę apie valstybės, savivaldybės įstaigos ar įmonės vykdomą antikorupcinę veiklą, skaidrumą ir pastangas, kad valstybės ir savivaldybių įstaigose ir įmonėse dirbtų tik nepriekaištingos reputacijos asmenys, ir sudarytą sąrašą skelbti įstaigų ir įmonių interneto tinklalapiuose, nuolat jį peržiūrėti ir atnaujinti“ (Antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas, p. 114).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos teismai ir Nacionalinė teismų administracija, Lietuvos bankas, Valstybės kontrolė, Prokuratūra, Valstybės saugumo departamentas, taip pat Seimo kanceliarija, Respublikos Prezidento kanceliarija bei kitos Seimui arba Respublikos Prezidentui

atskaitingos institucijos ir įstaigos nėra pavaldūs Vyriausybei ar įpareigoti vykdyti jos nutarimus. Kadangi minėta tvarka įtvirtinta būtent Vyriausybės nutarimu, teisiškai ji įpareigoja tik Vyriausybės ir, pagal Konstitucijos 119 str. 4 d. bei 123 str. 2 d., vietos savivaldos institucijas bei įstaigas. Antra vertus, puoselėjant antikorupcinę reputaciją, minėtą informaciją derėtų skelbti ir subjektams, kurie nepavaldūs Vyriausybei.

12 TEMA. Žinių patikrinimas. Trukmė – 1 ak.val.

Žinių patikrinimas. Žinių patikrinimas vertinamas kaip išlaikytas, jei teisingai atsakoma ne mažiau kaip 60 proc. pateiktų klausimų.

Dalomoji medžiaga

KPI 9 str. ir 9^l str.

VTĮ 3^l str.

VTPĮ 17 str.

Situacijos praktiniams užsiėmimams

Prašymų pateikti informaciją formos (iš Specialiųjų tyrimų tarnybos 2013 m. vasario 5 d. įsakymo Nr. 2-36 „Dėl prašymų Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai pateikti informaciją apie asmenį pagal Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymą formų patvirtinimo“)

Literatūra

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.
3. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas.
4. Antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas.
5. Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas.
6. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas.
7. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas.
8. Lietuvos Respublikos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimas Nr. 631 „Dėl Kandidatų į valstybės įmonės ar savivaldybės įmonės valdybą ir kandidatų į valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo renkama kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašo patvirtinimo“.
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480 „Dėl Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašo patvirtinimo“.
10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-675-143/2017.
11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. liepos 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1105-14.
12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1195-756/2015.
13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-520-1234-12.